

MINNESLISTA

ADVOKATS BOKFÖRING, HANTERING AV KLIENTMEDEL OCH ARKIV- LÄGGNING AV HANDLINGAR

Sammanställning av advokaten Hans Elliot

A. ADVOKATS BOKFÖRING

1. Författningar

- Bokföringslagen (1999:1078)
- 3 § andra stycket vägledande regler om god advokatsed
 - Reglemente rörande förvaltning av klientmedel och klients värdehandlingar samt om bokföring m m i advokatverksamhet (bokföringsreglementet)

2. Litteratur m m

- Bokföringsnämndens uttalande, BFN U 94:5, Tidpunkt för bokföring av fordran avseende konkursförvaltararvode (ej publicerat)
- FARs Samlingsvolym, årlig utgåva (innehåller bl a författningar, regler samt rekommendationer och uttalanden om bokföring och redovisning)
- RSV 671, Advokatbyråer, Kartläggningspromemoria
- TSA 1959 s 12 ff, Jönsson, Om Advokatbokföring
- TSA 1966 s 271 ff, Wiklund, Advokatsamfundets nya bokföringsreglemente
- Wenne, God Advokatsed, s. 17 ff
- Wiklund, God Advokatsed, s. 77 ff
- Vinge, Om god advokatsed, s. 60 ff

3. Särskilt om bokföring i konkursbo

- 7 kap 19 § konkurslagen samt 5 § 1. bokföringslagen (1999:1078)
- förmånsrättslagen (styr kontoplanen vid bokföring i konkursbo)
- SOU 1977:29, Konkursförvaltning, s. 118 ff
- prop 1986/87:90 s. 170 f, 276 m och 277 y
- Bokföringsnämndens uttalande, BFN U 87:10
- SvJT 1942 s. 355, Cederschiöld, Om konkursförvaltares bokföring
- TSA 1988 s. 77 ff, Jönsson, Bokföring i konkurs
- Bökmark-Svensson, Bokföringslagen, tredje uppl, 1982, s. 39
- Elliot, Handbok i konkursförvaltning, 1989, s. 36
- 8 § femte stycket bokföringsreglementet

B. HANTERING AV KLIENTMEDEL

1. Definition

Med klientmedel förstås i bokföringsreglementet till advokat överlämnade penningmedel, för vilka han är redovisningsskyldig, däri inbegripet medel, som erlagts såsom förskott för utlägg eller arvode.

Skilj mellan vad som gäller om klientmedel och sysslomannauppdrag som rör disposition över klients medel, jfr Donner s. 85 ff.

2. Förvaltning

Då klientmedel betalas till byrån skall avskiljande ske utan dröjsmål enligt följande möjligheter:

- klientmedel på bankräkning eller postgirokonto (numera PlusGiro) i klientens namn, 2 § andra stycket och tredje stycket punkt 1 bokföringsreglementet
- klientmedel på bankräkning eller postgirokonto (numera PlusGiro) i advokatens eller advokatbyråns namn med tydligt angivande av att det avser klientmedel, 2 § andra stycket och tredje stycket punkt 2 bokföringsreglementet. På sådant konto får medel tillhö-

riga en eller flera klienter stå, 3 § bokföringsreglementet.

- klientmedel på valutakonto i bank i klientens namn, 2 § andra stycket och tredje stycket punkt 1 bokföringsreglementet. Detta skall ske om medel av något skäl skall stå i annan valuta än svenska kronor. Växling sker nämligen om främmande valuta sätts in på vanligt klientmedelskonto med den risk för valutaförändringar detta kan medföra.
- klientmedel på valutakonto i advokatens eller advokatbyråns namn med tydligt angivande av att det avser klientmedel, 2 § andra stycket och tredje stycket punkt 2 bokföringsreglementet.

Observera och försök förebygga de problem som kan uppstå om klientmedel är samägda av flera rättssubjekt eller fråga av annat skäl kan uppkomma om äganderätten. Se TSA 5/1995 s. 22 fall 26, antecknat nedan, och Melin, Fastighetsmäklarlagen, 2005, s. 146 ff (avsnittet Tvist om bättre rätt till handpenningen).

Om förvaltning se också 3.8 *Clients Funds*, Code of Conduct for Lawyers in the European Community samt 4 och 8 §§ bokföringsreglementet.

Dispositionen över klientmedel är förbehållen advokaten. Endast denne har en kundrelation till banken såvitt avser klientmedlen. Klienten kan därför inte själv disponera över medlen. Se Donner s. 26 x, jfr Walin I s. 51 m och Walin II s. 138.

3. Kostnader

- hantering av kostnader i samband med klientuppdrag, Hoffstedt i TSA 2/1996 s 16.

4. Räntenivå

Några normer för lägsta räntenivå på klientmedelskonto finns inte.

Önskvärt med en enhetlig policy i frågan från kreditinstitutens sida. Nivån skiljer sig betydligt advokatbyråer emellan.

Code of Ethics for Professional Accountants, section 11, Clients' Monies. I artikel 11.8 föreskrivs klientens samtycke för att göra medlen räntebärande. Anledningen är att ränta kan vara otillåten för klienten av religiösa skäl.

5. Kontrolluppgifter och skatteavdrag

Advokat är skyldig att senast den 31 januari taxeringsåret lämna kontrolluppgift för klientmedel och ränta därpå på de klientmedel som inte är insatta i kreditinstitut och de som är insatta på institut men inte i klientens namn. Uppgiftsskyldigheten omfattar endast klientmedel som tillhör fysisk person eller dödsbo. Se 8 kap lagen (2001:1227) om självdeklarationer och kontrolluppgifter.

Kontrolluppgift behöver inte lämnas om den sammanlagda räntan som gottskrivits eller utbetalats till klient understiger 100 kr, 8 kap 4 § 2 p lagen om självdeklaration och kontrolluppgift. Jfr Vinge s. 53 f om försumbara räntebelopp.

Ränta på klientmedelskonton är undantagna från skyldigheten att göra skatteavdrag, 5 kap. 9 § 5 p skattebetalningslagen (1997:483).

6. Mervärdesskatteredovisning

Klientmedel ligger utanför advokatens mervärdesskatteredovisning. Det innebär exempelvis att den mervärdesskatt som ingår i exempelvis inköp som görs av advokaten med klientmedel istället skall utgöra ingående mervärdesskatt hos klienten. Motsvarande gäller för eventuella intäkter som tillförs klientmedelskontot. Citat ur Söderholm et al, s. 37 p 3.13

7. Årsredovisning till klient

Före den 1 april varje år skall advokat, om han inte före sagda dag avgivit slutredovisning, tillstålla envar klient, gentemot vilken han vid något tillfälle under nästföregående kalenderår haft redovisningsskuld överstigande prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring för det år redovisningen avser, avge redovisning för medelsförvaltningen under detta år. Vid bestämmande av senaste tid för redovisning torde 2 § första stycket lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid vara analogivis tillämplig.

Vad i denna paragraf (5 § bokföringsreglementet) är stadgat skall icke äga tillämpning, då annan granskning av förvaltningen är anordnad med stöd av lag. 5 § fjärde stycket bokföringsreglementet. - Här åsyftas förmyndar- och godmansförvaltning samt konkursförvaltning. Vidare åsyftas också sådana boutredningar där god man förordnats enligt 19 kap. 17 § ärvdabalken. TSA 1966 s. 292 m.

En allmän kontroll bör göras sist den 31 januari varje år så att erforderlig redovisning hinner färdigställas före den 1 april.

8. Om skyldighet att lämna uppgift om klientmedel

Endast den för ärendet till vilket klientmedel hör ansvarige advokaten kan vara behörig att besvara frågor om klient. Advokat bör i utsköningsmål kontrollera att klienten är underrättad om förrättningen, se 4 kap. 12-13 §§ UB, innan han ens överväger om han skall svara på någon fråga.

Se TSA 1983 s. 117 ff. Frågan rör tillämpning av 4 kap 15 § UB. Jfr Nial s. 49 ff samt Sjölin i Från advokatens verkstad s. 256 ff.

Om uppgift till polis och åklagare, Nial s. 46 ff. Jfr 6 § lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt och Advokatsamfundets remissvar i prop 1992/93:207 s. 18.

9. Om preskription

Se Bengtsson s. 166 f.

NJA 1946 s. 493. Preskriptionsregeln i HB 18 kap 9 § ansågs tillämplig i fall då advokat i räkning gottskrivit klienten vissa belopp.

10. Författningar

- 18 kap 9 § handelsbalken
- 10 kap 1 och 2 §§ brottsbalken
- 8 kap 4 § 3 st rättegångsbalken
- Lagen (1944:181) om redovisningsmedel
- Lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt
- Jfr 12 § tredje stycket fastighetsmäklarlagen (1995:400)
- 3 § 2 st vägledande regler om god advokatsed
- Reglemente rörande förvaltning av klientmedel och klients värdehandlingar samt om bokföring m m i advokatverksamhet (bokföringsreglementet)
- Code of Conduct for Lawyers in the European Community
- Jfr Code of Ethics for Professional Accountants (issued by the International Federation of Accountants, IFAC), section 11, Clients' Monies
- Lagen (2001:1227) om självdeklarationer och kontrolluppgifter
- Skattebetalningslagen (1997:483)
- Bokföringsnämndens uttalande BFN U 90:5, Bokföring av redovisningsmedel

11. Litteratur m m

- Regeringens proposition 1992/93:207 om åtgärder mot penningtvätt
- Bengtsson, Särskilda avtalstyper I, 1976, s. 166
- Donner, Handbok i bankrätt, 1996
- Hellner, Speciell avtalsrätt II, Kontraktsrätt, 1 häftet, 3 uppl, s. 209 f
- Hellner, Redovisningsskyldighet i kontraktsrätten, Festskrift till Hessler, s. 233 ff.
- Holmberg et al, Kommentar till Brottsbalken, del I, sjätte uppl, s. 527 ff.

- Håstad, Sakrätt avseende lös egendom, femte uppl, s. 153 ff och 165 ff.
- Melin, Fastighetsmäklarlagen, 2005
- Nial, Banksekretessen, Svenska Bankföreningen, 5 uppl, 1987
- RSV 373, Regler för kontrolluppgifter - Ränta, utdelning m m.
- RSV 671, Advokatbyråer, Kartlägningspromemoria, s. 23 och 35
- SvJT 1988 s. 590, Matsson, Förhållandet mellan 10 kap 1 § brottsbalken och lagen om redovisningsmedel
- Söderholm et al, Svar på frågor om mervärdet
- TSA 1983 s. 117 ff, Walin, Måste advokat lämna uppgift att han innehar klientmedel
- TSA 2/1996 s. 16, Hoffstedt, Hantering av kostnader i samband med klientuppdrag
- Walin, Lagen om skuldebrev m m (Walin I), s. 51 m
- Walin, Separationsrätt (Walin II), s. 84 ff (s 117 not 13) och s. 138.
- Wenne, God Advokatsed, s. 21 ff
- Wiklund, God Advokatsed, s. 80 f
- Vinge, Om god advokatsed, s. 53 f
- Zacharias, Fastighetsmäklarlagen i praktisk tillämpning, andra upplagan, s. 161 ff (avsnitt 10.2 Klientmedel m m)

12. Rättsfall m m

NJA 1953 s. 475, Praktiserande jurist, som använt klientmedel för egen räkning och visserligen var solvent men ej likvid för beloppet, dömd för förskingring (grov).

NJA 1968 B 22, Praktiserande jurist, som mottagit pengar för utförande av visst uppdrag men förbrukat medlen för egen räkning, dömd för förskingring.

NJA 1971 s. 122, Kvittning i klientmedel; mäklare medgavs rätt att kvitta sin fordran på försäljningsprovision mot klientens konkursbos redovisningsfordran.

RH 1995:18, Försök att skapa egendomsforum enligt 10 kap 3 § rättegångsbalken genom insättning på klientmedelskonto.

TSA 1978 s. 375 fall 12 (disciplinärende). Advokat har tilldelats varning för att han inte redovisat influtna medel till klienten, ett bolag, utan till företrädaren. Härigenom möjliggjordes brott mot 11 kap 1 § brottsbalken. Fallet också refererat i BRÅ PM 1979:8 s. 145 samt i RIC 30/78.

TSA 5/1995 s. 22 fall 26 (disciplinärende) bl a fråga om i vems namn deponerade medel skall insättas; köpeskillingslikvid från av två personer samägd fastighet.

Donner s. 74 ö med not 28, Två engelska fall om begränsat ansvar för bank vid feluttag från klientmedelskonton.

13. Särskilt om konkursbo

- 7 kap 18 § konkurslagen

- TSA 1966 s. 271, Wiklund, Om advokatsamfundets nya bokföringsreglemente (se särskilt s 281 x, jfr Wiklund, God Advokat-sed, s. 85 not 8)

- NJA 1973 s. 42, Advokat, som tillsammans med annan i handelsbolag drivit advokatrörelse, har såsom förvaltare i en konkurs förskingrat medel, som han mottagit för konkursboets räkning. Av konkursboet mot handelsbolaget och den andre bolagsmannen förd talan om ersättning har ogillats.

- Styrelsen för Konkursförvaltarkollegiernas Förening har uttalat, att förvaltarna enligt 7 kap 18 § konkurslagen får göra klientmedel räntebärande endast på sätt som klart framgår av konkurslagen och Sveriges Advokatsamfunds bokföringsreglemente. Se Verksamhetsberättelsen för 1995.

C. OM ARKIVLÄGGNING AV HANDLINGAR

1. Aktmaterial

- TSA 1973 s. 329, Arkivläggning av handlingar, Betänkande avgivet av advokatsamfundets arkivkommitté.

- RSV 119, utg 2, Rätt handlagt, s. 96 ff, Arkivering

- Arkivlagen, Bakgrund och kommentar, 2 uppl, Gränström m fl, Norstedts

- Arkivvård, En handbok, 2 uppl, Appelquist, Norstedts

- TSA 3/1995 s. 30, Advokats skyldighet att - sedan ett uppdrag upphört - utlämna handlingar till klienten. Vägledande uttalande från advokatsamfundets styrelse.

2. Räkenskapsinformation

- Bokföringsnämndens vägledning med allmänna råd, BFNAR:5, Räkenskapsinformation och dess arkivering.

- Likvidators ansvar för arkivering av räkenskapsinformation, se vägledningen p 33 a).

- 7 kap 19 § 2 st konkurslagen, om förvaltares räkenskapsinformation i konkursbo. Jfr vägledningen p 33 e).

- 7 kap 22 § konkurslagen, om konkursgäldenärs räkenskapsinformation. Jfr vägledningen p 33 c) och d).

3. Underlag för självdeklaration, kontrolluppgifter eller andra uppgifter till ledning för taxering

- 19 kap 2 § lagen (2001:1227) om självdeklaration och kontrolluppgifter.

4. Rättsfall m m

TSA 1973 s. 168, fall 40 (disciplinärende); Varning tilldelad advokat som i egenskap av konkursförvaltare förstört visst av konkursgäldenärens bokföringsmaterial som han haft om hand enligt äldre motsvarighet till 7 kap. 12 § konkurslagen.

Elliot 2006-09-01